

Carta de Joan Comorera a Carles Pi i Sunyer.

L'Havana, 21 d'agost de 1945.

Amic Pi i Sunyer:

Ahir vàreig rebre la vostra carta de data 29 de juliol proppassat. Pel contingut veig que insistiu en el plantejament de qüestions sobre les quals tenim una posició clara i definitiva no desconeguda per vós. No era pas la nostra intenció tornar-ne a parlar, però ja que vós les voleu considerar com un problema d'egoisme partidista, no com un problema de profunda significació històrica per al present i futur de Catalunya, passo a donar-vos les irrefutables raons que tenim per sostenir-nos en una posició d'absoluta intransigència.

Considerem que en un Govern d'unitat catalana han de tenir-hi la seva representació tots els sectors i matissos d'opinió. Però vos fugiu de l'estructura ideològica i orgànica coneguda i actuant a tot el llarg de la guerra i sota el terrorisme monstruós franco-falangista i entreu en el terreny de les abstraccions amb ganes de donar per demostrat que a Catalunya existeix un «sector socialista» el qual quedaria orfe de representació en el Govern si «algú» no se'n fes càrrec. I així, de manera abstracta arribem a la conclusió que aquests malaurats orfes de Catalunya han d'estar representats en el Govern, precisament per un grup d'aventurers, desertors i troskistes expulsats, per indignitat manifesta, del nostre partit i que s'anomenen «socialistes» com podrien dir-se falangistes, i per una persona l'altíssim mèrit «patriòtic» de la qual es mesura rellegant les actes parlamentàries de novembre de 1934: Si renegar del Govern de la Generalitat empresonat és un acte patriòtic, caldrà canviar la definició de patriotisme. I ¿per què han d'ésser aquests subjectes indesitjables els reivindicadors d'un moviment interior inexistent? I amb quin dret es sotmet als qui encara avui es considerin socialistes a la injúria de donar la seva representació a una trepa de desertors? Això, amic Pi, no té sentit ni pot haver-hi manera de justificar tan estrafolària pretensió. Si vós haguéssiu vist aquest problema d'una manera objectiva, atenent-vos a la realitat que heu viscut i que encara més profundament existeix, hauríeu trobat la solució a inquietuds i escrúpols que, potser sí, us capfiquen. Car els catalans o residents

a Catalunya que encara tinguin una mentalitat o un sentiment d'allò que vós en dieu «socialisme», ja tenen la seva digna i estimada representació dins o fora del Govern, dins o fora de la terra: el Partit Socialista Unificat de Catalunya.

No ha d'ésser determinant per a vós el que nosaltres diem de nosaltres mateixos, si som comunistes, si som bolxevics. Són coses nostres, administrades per nosaltres en ús d'un dret que vos no discutireu. La realitat que ningú no pot negar –i que nosaltres afirmem– és que el PSU no és *encara* un partit comunista, continua essent *encara* un partit polític d'unificació obrera. És cert que nosaltres treballem per transformar el PSU en un partit totalment comunista, però aquests són propòsits nostres, de la nostra vida interna, que no consenten especulació de cap mena als qui pertanyen a altres disciplines polítiques. Per consegüent, amic Pi, no us inquieteu més, perquè els catalans comunistes i els socialistes tenen ja el seu partit únic, l'únic que pot representar-los en el Govern i en qualsevolga manifestació de la vida col·lectiva catalana: el PSUC.

Ja que així ho voleu, fem una mica d'història. Després de l'esfondrament del 6 d'octubre del 1934, els dirigents i militants dels quatre partits obrers que hi havia vàrem arribar a la conclusió que la manca d'un partit obrer fort, homogeni, marxista-leninista, d'estructura centralista democràtica, explicava en gran manera la derrota que sofrien. Es constituí immediatament el Comitè d'Enllaç amb el qual vós vàreu treballar en la campanya electoral del 1936. I el 22 de juliol del mateix any, posant fi a un període de fraternal discussió, vàrem acordar per unanimitat la creació del partit únic obrer català, el Partit Socialista Unificat de Catalunya, adherit a la Internacional Comunista. Tots, els d'origen socialista com els d'origen comunista, vàrem anar a la unificació, vàrem acceptar la teoria marxista-leninista-estalinista i l'estructura centralista democràtica, amb els ulls ben oberts, amb plena llibertat i responsabilitat. (...)

L'honor d'haver estat els iniciadors del moviment d'unitat integral de la classe obrera.

Vingueren les hores amargues de la retirada i de la derrota momentània, i el PSU va traspasar la frontera colze a colze amb el darrer soldat. Sota el terror franquista, de la Gestapo i de Vichy i del desert del Sàhara i en les condicions més dures de l'exili en terres americanes, el PSU ha continuat sense

defallences ni discontinuïtat la lluita a mort contra Franco i la Falange, per la reconquesta de la República i per les llibertats catalanes. La sang dels nostres màrtirs immortals, Girbau, Conrad i Josep Miret, Lacambra Pinós i tants d'altres han anar marcant les fites d'aquesta marxa ascendent i heroica del PSUC i del nostre poble envers la victòria, i avui podem proclamar amb orgull patriòtic que el PSU no ha regatejat cap esforç ni sacrifici per tal d'organitzar la lluita a l'interior del país i l'ajut a aquesta lluita des de fora, donant-li constantment homes, diners i directrius polítiques. S'ha mobilitzat a fons i permanentment per accelerar l'hora de la insurrecció nacional alliberadora. El PSU ha pogut realitzar aquesta tasca grandiosa que el nostre poble ja sap avui valorar perquè és un partit de combatents, perquè ha sabut aplicar d'una manera sistemàtica una de les seves normes essencials i permanents: la *depuració periòdica*. Perquè entre nosaltres no volem arribistes ni claudicants xerraires irresponsables ni desclassats, aventurers ni traïdors. (...)

Socialistes i comunistes de Catalunya no poden ésser representats més que pel PSU.

Fixeu-vos, a més amic Pi, on us portaria l'acceptació per part nostra dels vostre plans injustos i injustificats. La trepa d'aventurers que vós empareu i entorn de la qual heu muntat tota una veritable «patum de Berga» no són res, ni tenen res, ni poden tenir res a Catalunya mateix. Però allí, a Catalunya, suara han circulat uns manifestos d'un anomenat Partit Laborista. Nosaltres sabem que el seus iniciadors són agents falangistes. Ells, és clar, es presenten a l'opinió catalana com els més aferrissats antifalangistes. I com que teniu la dèria de donar més valor a la paraula dels qui es presenten enemics nostres que no a la nostra, ¿no serà legítima la nostre temença que considereu també que existeix un altre «sector obrer» orfe de representació? I així indefinidament amb tots els grups i grupets que, amb autorització o no de la Falange, vulguin autoanomanar-se partit amb l'única finalitat d'afeblir la lluita contra Franco, de pertorbar la sòlida i creixent unitat del moviment obrer. Aquesta tàctica vostra, si l'acceptéssim, conduiria també a l'esmicolament dels partits republicans essencials existents al nostre país, seria el retorn a l'eixorca i funesta politiqueria de casinets de barri, de cacics de comarca i de poble, ens duria a la paralització de la democràcia catalana, a la seva deformació i destrucció. No,

amic Pi, els moviments de casa nostra o de qualsevol altre país no es poden esmicolar acadèmicament, mirant-los amb una lupa; el que cal és veure'ls com són i trobar i acceptar la directriu fonamental. I a casa nostra, en el que es refereix al camp polític obrer, aquesta directriu fonamental és la unitat i el PSU n'és la seva única expressió. (...)

El perill de menysprear la presència de la classe obrera en el Govern.

Bé, anem a una altra cosa. Veig també que continueu resistint-vos a donar representació a la UGT argumentant que la CNT ha decidit no prendre part en Govern. La posició justa fixada en el meu cable del dia 19 de juliol és que el Govern s'ha de formar amb tots els partits i organitzacions legals del país, deixant fora únicament els qui voluntàriament s'exclouen. La decisió de la CNT, en un o altre sentit no compromet la UGT i si aquesta es manté en la decisió de formar part del Govern cal acceptar-ho sense més discussió. A més, amic Pi, cal ésser conseqüents. *En el camp polític ens amenceu d'excloure'ns i donar la representació política obrera a un grupet indesitjable. En el camp sindical, perquè una central es refusa, preteneu excloure la que vol ésser-hi. Seguint per aquest camí arribaríeu a fer un Govern sense cap representació obrera ni política ni sindical i sense representació pagesa, car estem segurs que la Unió de Rabassaires no voldria acompanyar-vos en aquesta aventura antinacional.* Faríeu un pseudo-govern passiu, expectant, apaivagador, reaccionari, un Govern que no dirigiria la lluita del nostre poble, que la frenaria i s'oposaria a l'alliberadora insurrecció nacional, un govern que, volent-ho o no, perllongaria el poder monstruós de Franco i Falange i comprometria l'esdevenidor nacional de Catalunya en donar inevitablement el seu suport a la reacció espanyola que malda per succeir el franco-falangisme. Però, ¿per què vós assegureu que la CNT ha resolt no donar representació al Govern, si ningú pot avui representar plenament la CNT? ¿Amb quin nucli de la CNT heu parlat? Pels antecedents que jo tinc heu parlat amb el nucli més petit i menys representatiu el que pugui representar la companya Frederica Montseny. I els altres? El nucli cenetista més fort té la seva representació a l'Aliança Catalana de l'interior i a l'Aliança Nacional Catalana de França. L'heu consultat? Un altre nucli de la CNT, el menys cenetista de tots, és el que va de bracet amb Prieto, l'antiunitari i anticatalà per excel·lència. L'heu consultat? ¿Per què vós que teniu tant

d'interès a trobar elements que anomenau «socialistes» per afrontar-los al nostre PSU, doneu ja per resolta la posició de la CNT quan la companya Frederica Montseny us diu que no hi vol estar representada? *¿Per què enfront del PSU seguiu una norma que tendeix a provocar que cada colla s'autoanomeni partit i demani un conseller i en el cas de la CNT, d'importància indiscutible, si teniu en compte la conseqüència revolucionària i antifeixista de la seva massa obrera, us satisfà poder deixar-la fora, aprofitant-ho de passada per excloure la UGT?*

No és seriós això, amic Pi, i no és just jugar d'aquesta manera, en aquestes hores tan greus de Catalunya, a una política de mesquinesa que nosaltres pensàvem que ja estava esbandida pel foc de la gran tragèdia. Veritablement, pel que fa a aquest problema de la CNT, el que caldria és consultar amb el sector més seriós, més responsable, més combatent, el qual per sort existeix i treballa en l'Aliança Catalana.

L'eficiència del Govern català serà condicionada per la veritable representació del moviment obrer i pagès a casa nostra. Ha sorgit un nou concepte de nació, una nova nació, de la qual la classe obrera és la columna vertebral i en la qual s'hauran de realitzar profundes transformacions econòmiques. I essent aquesta la realitat històrica present indiscutible, no concebem com teniu la tendència a deixar reduïda al mínim, o al no res, la representació obrera. Estem segurs que aquesta tendència vostra d'excloure la classe obrera i la pagesia no serà acceptada tampoc per Esquerra Republicana de Catalunya ni cap altre partit i molt menys pel president Irla. Us invitem, doncs, a una rectificació de fons, que accepteu una autèntica línia d'unió nacional. (...)

La solució del plet català conseqüència pacífica d'un pacte voluntari entre els pobles hispànics.

Tampoc es veu clara la vostra línia referent al problema nacional quan parleu de les nostres relacions amb el Govern de la República i ens proposeu un possible pacte entre Catalunya, Euzkadi i Galícia, transformant així una Galeuzka que avui no és més que entesa de persones més o menys ben intencionades en un problema de Govern. Un pacte de tres pobles hispànics, encara que la seva intenció fos constructiva, ens portaria no a una entesa sinó a una lluita contra els altres. Aquesta oposició entre els pobles hispànics, la

qual seria immediata a l'anunci d'un pacte d'aitals característiques, no solament afebliria enormement la indispensable i increbantable unitat fraternal d'armes dels pobles hispànics contra els seus enemics comuns Franco i Falange, sinó que destorbaria i no facilitaria la construcció després de la victòria de l'Estat multinacional i, per tant, el lliure exercici del nostre inalienable dret a l'autodeterminació. *Si vós accepteu com nosaltres, la Constitució i l'Estatut, afirmeu a la vegada, igual que nosaltres, que la solució del nostre problema nacional no serà fruit d'una guerra de Catalunya contra els altres pobles hispànics, sinó la conseqüència pacífica d'un pacte voluntari entre tots ells.* La política de l'equívoc separatista, que sovint han jugat els partit polítics tradicionals de Catalunya, amb resultats tan negatius, ha estat el centre tàctic i polèmic del vostre Consell de Londres i d'una Galeuzka sortosament no aprovada per cap partit i organització responsable de Catalunya. Nosaltres no l'acceptem en cap cas. D'ací que considerem necessari major aclariment per part vostra. Res en dieu tampoc del que heu decidit en relació a l'anomenat Consell de Londres, a la dissolució del qual, segons ens han informat, us vàreu comprometre en acceptar l'encàrrec del president Irla. També voldríem que ens aclaríssiu què són *«les condicions que han de donar viabilitat –segons la vostra carta– a l'Estatut en període transitori»*. En resum, considerem just i necessari que en invitar-nos a formar part d'un Govern d'Unió Nacional se'ns plantegin i esclareixin tots els punts programàtics que han de donar-li estructura i contingut. Els nostre criteri, ja el coneixeu a bastament car mantenim el que vàrem presentar al president Irla el passat mes de febrer.

Us queixeu dels nostres mètodes «impositius» i afimeu que, si no canviem, «possiblement podríem ésser exclosos». Doncs, resulta que a una pretesa «imposició» contesteu amb una efectiva coacció. No acostumem a imposar-nos a ningú i els fets ho demostren. Opinàvem i opinem que en la situació actual el president Irla no devia delegar funcions i hem acceptat la seva decisió. Opinàvem i opinem que no éreu vós la persona més qualificada per ésser encarregada de formar Govern i hem acceptat la decisió del president. No hem fet qüestió de la proporcionalitat i hem fet tots els sacrificis necessaris per facilitar la tasca del president. Tenim una línia política i lluitem per la formació d'un Govern d'Unió Nacional entorn d'un programa, i la nostra transigència o

intransigència està lligada no a interessos personals ni a compromisos adquirits de mala manera, sinó al valor decisiu que donem o no als punts en discussió. No tenim altre punt de mira que la defensa aferrissada dels interessos fonamentals i permanents de Catalunya. Per tant, amic Pi, deixeu tranquil·la la caixa dels trons i no us embarqueu en una barca que a totes les mars ha fet aigües: la de l'anticomunisme.

I, finalment, parlem dels mètodes dilatoris. Quan en el cable del 19 de juliol protestava enèrgicament contra els vostres mètodes dilatoris no hem referia pas a les dates d'una o altres. Em referia al plantejament indegut i indefensable de qüestions i problemes que havien de portar-nos a la mena d'*impasse* en el qual ens trobem. I de nou us invitem cordialment que escombreu tota aquesta brossa del camí, per tal d'arribar amb la màxima rapidesa a la formació del Govern d'Unió Nacional combatent.

Esperant que aviat ens trobarem en terres europees, per la qual cosa estic fent tot el possible, i amb la seguretat que em respondreu a la direcció de Mèxic mentre no pugui arribar a Europa, us saluda afectuosament.

Joan Comorera

El document complert es pot consultar a l'Arxiu Massip (Joan Comorera) de la Biblioteca del Pavelló de la República de la Universitat de Barcelona.